

بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه

هوشنگ صدیقی

گروه حسابداری، علوم تحقیقات اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران
گروه حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

دکتر عبدالله پاکدل^۱

گروه حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۲ بهمن ۱۳۹۴؛ تاریخ پذیرش: ۲۶ اردیبهشت ۱۳۹۵)

کمیته حسابرسی یکی از ارکان اصلی نظام راهبری شرکت‌ها که موجبات تقویت و سلامت گزارشگری مالی را فراهم می‌کند استقلال حسابرسان مستقل را ارتقا می‌بخشد لذا هدف از این تحقیق بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد بنابراین تعداد ۱۰۰ شرکت در بازه زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۳ با روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک غربالگری شده‌اند. در این تحقیق برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، از مدل رگرسیون خطی چندگانه استفاده شده و به علت نوع داده‌های مورد مطالعه، روش داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود. براساس نتایج برآورد شده استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی و تخصصی بودن کمیته حسابرسی تاثیر مثبت و به لحاظ آماری معنادار بر افشای داوطلبانه اطلاعات دارد و در سطح معناداری ۵ درصد می‌توان معنادار بودن ضرایب آنها را پذیرفت و همچنین اندازه کمیته حسابرسی در سطح معناداری ۵ درصد تاثیر معنی‌دار بر سطح افشای داوطلبانه اطلاعات شرکت‌ها ندارد و متغیرهای کنترلی اهرم مالی و اندازه آنها نیز در سطح معناداری ۵ درصد، تاثیر معنادار (به لحاظ آماری) بر سطح افشای داوطلبانه اطلاعات شرکت ندارد.

واژه‌های کلیدی: افشای داوطلبانه، استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، تخصصی بودن کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی.

مقدمه

تغییراتی که در سال‌های اخیر رخ داده است، موجب افزایش استقلال حسابرسان در رو در رویی با مدیریت شده است. یکی از این تغییرات، گسترش استفاده از کمیته‌های حسابرسی در شرکت‌هاست. اعضای این کمیته‌های حسابرسی از بین اعضای هیات مدیره شرکت انتخاب می‌شوند که در بهترین شکل آن از مدیران غیرموظف است. نقش اصلی کمیته‌ی حسابرسی شرکت‌ها نظارت بر فرایند گزارشگری مالی شرکت است. با وجود اینکه کمیته‌ی حسابرسی قابل اتکاترین حفاظت‌ها را از منافع عمومی ارائه می‌کند، بررسی‌ها و مطالعات پیشین پیرامون کمیته‌ی حسابرسی تنوع بسیار زیادی را در تخصص و مهارت کمیته‌ی حسابرسی نشان می‌دهد. همچنین مطالعات فوق، فقدان تجربه و تخصص مالی کافی بسیاری از اعضای کمیته در زمینه‌ی مربوط به امور مالی و حسابداری را نشان می‌دهد. اصلاحات اخیر کمیته‌ی حسابرسی شرکت‌ها، افزایش تعداد مدیران دارای تخصص مالی را در کمیته حسابرسی هدف قرار داده است. تحت استانداردهای جدید ایالات متحده آمریکا، شرکت‌های سهامی عام، باید حداقل یک نفر با تخصص حسابداری در کمیته‌ی حسابرسی خود داشته باشند.

استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی در فرآیند اتخاذ تصمیم به صورت‌های مالی و اطلاعات همراه آنها اتکا می‌کنند، بسیاری از این اطلاعات مورد نیاز طبق قوانین و استانداردها بایستی در گزارش‌ها وجود داشته باشد و شرکت‌ها ملزم به ارائه این اطلاعات می‌باشند ولی برخی دیگر از اطلاعات وجود دارد که اجباری به افشای آن‌ها همراه صورت‌های مالی نیست و موسسات ممکن است به صورت داوطلبانه اقدام به افشای آن‌ها در گزارش‌های مالی خود نمایند. خدای پور و محرومی (۱۳۹۱) هدف از این پژوهش، بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به عبارتی، سؤال اصلی تحقیق، این موضوع است که آیا ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه اثر دارد. پاسخ به این سؤال می‌تواند مدیران شرکت‌ها را در تعیین میزان ارائه اطلاعات به بازار سرمایه کمک رساند. [۴]

مبانی نظری تحقیق

به دلیل رسوایی‌های اخیر مالی شرکت‌هایی از قبیل وردکام و انرون در ایالات متحده و بحران‌های مالی اروپا همچون پارمالات در ایتالیا، آهلد در هلند و گس کارترا و بی‌بی‌وی‌ای در اسپانیا، کیفیت و قابلیت اتکای گزارشگری مالی و حرفه‌ی حسابرسی در مظان سوءظن و اتهام واقع شده است و نقش کمیته‌ی حسابرسی در فرایند گزارشگری مالی، توجه تدوین‌کنندگان مقررات را به طور فزاینده‌ای به خود جلب کرده است نقش اصلی کمیته حسابرسی شرکت‌ها نظارت بر فرایند گزارشگری مالی شرکت‌ها است. با وجود اینکه کمیته حسابرسی قابل اتکاترین حفاظت‌ها را از منافع عمومی ارائه می‌کند اما بررسی‌ها و مطالعات پیشین پیرامون کمیته حسابرسی هم تنوع بسیار زیادی را در تخصص و مهارت اعضای کمیته-های حسابرسی و هم، فقدان تجربه و تخصص مالی کافی بسیاری از اعضای کمیته‌ها را در زمینه‌ی امور مالی و حسابداری نشان می‌دهند اصلاحات اخیر کمیته‌ی حسابرسی شرکت‌ها، افزایش تعداد مدیران دارای تخصص مالی را به عنوان یک از ویژگی‌های برجسته در کمیته‌ی حسابرسی هدف قرار داده است. تحت استانداردهای جدید ایالات متحده آمریکا، شرکت‌های سهامی عام، باید حداقل یک نفر با تخصص حسابداری در کمیته‌ی حسابرسی خود داشته باشند. به گونه‌ای که کمیسیون بورس و اوراق بهادار در ژانویه‌ی سال ۲۰۰۳ میلادی، شرکت‌ها را ملزم به افشای این موضوع در گزارش‌های مالی سالانه کرد که

آیا حداقل یک نفر دارای تخصص مالی در کمیته‌ی حسابرسی خود دارند یا خیر؟ و در صورتی که نداشته باشند باید این موضوع را در یادداشت‌های ضمیمه صورت‌های مالی شرکت افشا کنند و توضیح دهند که چرا هیچ عضوی با تخصص مالی در کمیته‌ی حسابرسی خود ندارند شفاف سازی لازمه ایجاد ظرفیت های لازم برای مدیریت صحیح منابع می باشد. به منظور عملکرد مناسب و نظارت بر حسن انجام آن و حصول نتایج مطلوب جهت بهره برداری صاحبان سهام و برنامه ریزی اطمینان بخش در شرکتها و بطور اهم در شرکت‌های دولتی که محل منافع عالیه دولت و عموم نیز می‌باشند و ذینفعال در آن‌ها فراتر از صاحبان سهام یا اعتبار دهندگان هستند، لزوم دیده شدن نهادها یا موسساتی که در این شرکتها مجری انجام روش‌های صحیح رسیدگی و پاسخ‌گویی حسابسان اعم از داخلی و مستقل باشند بوجود آمده است. لذا این پژوهش با توجه نقش ارتباط بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه مورد بررسی قرار می دهد تا اصلاحات مناسب در مورد راهکارهای افزایش سود سهامداران در اختیار آنها قرار دهد.

پیشینه تحقیق

تحقیقات خارجی

نین چن، جینگ و بینگ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر قوانین افشا بر مدیریت سود ناشی از معاملات با اشخاص وابسته پرداختند. آنها در پژوهش خود برای اندازه‌گیری مدیریت سود، مدل تعدیل شده جونز را به کار بردند. آنها به این نتیجه رسیدند که به دنبال قوانین افشای تصویب شده کشور تایوان در نوامبر ۲۰۰۰، در مدیریت سود شرکت‌های تایوانی که دارای معاملات اشخاص وابسته با شرکت‌های چینی بوده‌اند، کاهش رخ داده است. به طور کلی آن‌ها بیان کردند قوانین افشا، مدیریت سود را کاهش می‌دهد. [۹]

رینا و دیگران (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان جریان‌های نقد آزاد مازاد، مدیریت سود و کمیته حسابرسی به این پرداختند که چه قدر جریان نقد آزاد مازاد به مدیریت سود مربوط است. در این مطالعه فرض بر این است که مدیران شرکت‌هایی که از جریان‌های نقدی آزاد بالایی برخوردارند شدت عمل خوبی در اداره مدیریت سود دارند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که کمیته حسابرسی مستقل به شرکت‌های دارای جریان نقدی آزاد، کمک می‌کند تا بر رویه‌های مدیریت سود نظارت داشته باشد. [۱۲]

پترسن و پلنبرگ (۲۰۰۶) به بررسی تأثیر افشای داوطلبانه بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های صنعتی بورس کپنهاگ پرداختند. تجزیه و تحلیل و نتایج گزارش شده در این پژوهش بر مبنای یک صنعت برای دوره ۴ ساله از سال ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰ بود که شامل ۸۱ شرکت صنعتی بازار بورس دانمارک میشد. نتایج تحقیق آنها نشان داد که بین افشای داوطلبانه و معیارهای اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی وجود دارد. همچنین، در این پژوهش نشان داده شد که اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام و نسبت گردش، معیارهای اندازه‌گیری مناسبی برای عدم تقارن اطلاعاتی هستند [۱۱]

اویار و کیلیچ (۲۰۱۲) به بررسی قابلیت ایجاد ارزش توسط افشای داوطلبانه پرداختند. آنها ۷۱۹ شرکت تولیدی پذیرفته شده در بازار بورس استانبول را برای سال مالی ۲۰۱۰ مورد بررسی قرار دادند. نتایج این تحقیق نشان داد که فعالان بازار سرمایه به افشای داوطلبانه توسط شرکتها عکس العمل نشان می-

دهند. به عبارت دیگر، شرکت‌هایی که افشای داوطلبانه بیشتری ارائه می‌کنند، نزد سرمایه‌گذاران ارزش بیشتری دارند و این باعث افزایش ارزش این شرکتها میشود [۱۰].

هاگارد و همکاران (۲۰۰۸) در پژوهشی به بررسی رابطه بین بهبود افشای داوطلبانه و محتوای اطلاعاتی قیمت سهام پرداختند. دوره‌ی زمانی پژوهش از سال ۱۹۸۲ تا ۱۹۹۵ و شامل ۲۰۸۴ سال شرکت بود. نتیجه این بود که بهبود سطح افشای داوطلبانه منجر به کاهش نوسان قیمت سهام میشود. همچنین سیاستهای افشای شرکتها باعث تأثیر مثبت بر محتوای اطلاعاتی قیمت سهام و بازده سهام آن شرکتها می‌شود. [۸]

تحقیقات داخلی

طالب‌نیا و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهش خود به بررسی تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر جلب نظر سرمایه‌گذاران جهت سرمایه‌گذاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند در این تحقیق از ابزار پرسشنامه استفاده شده است لذا نتایج تحقیق نشان داد که بین وجود کمیته حسابرسی و جذب اعتماد سرمایه‌گذاران، تعداد معاملات، حجم معاملات و بازده سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود دارد. در نتیجه سرمایه‌گذاران با اعتماد بیشتری در این گونه شرکتها سرمایه‌گذاری می‌نمایند. [۵]

باباجانی و بابایی (۱۳۹۰) در پژوهش خود به تأثیر استقرار واحد حسابرسی داخلی و تشکیل کمیته حسابرسی در ارتقای سطح مسئولیت پاسخگویی مالی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی پرداختند در این تحقیق از ابزار پرسشنامه استفاده شده است یافته‌های تحقیق، که از نتایج آزمونهای آماری مناسب استخراج شده است، بیانگر این است که استقرار واحد حسابرسی داخلی و تشکیل کمیته حسابرسی در دانشگاهها موجب ارتقای سطح مسئولیت پاسخگویی مالی در این قبیل مؤسسات می‌شود. [۱]

پورحیدری و حسین‌پور (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه بین افشای اجباری و اختیاری با ارزش سهام شرکتها، طی دوره زمانی ۱۳۸۸-۱۳۸۶، با استفاده از روش تحقیق شبه تجربی که جامعه آماری تحقیق شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده، به این نتایج دست یافتند، بین افشای اجباری و ارزش بازار سهام شرکتها، رابطه معناداری وجود دارد و با افزایش شاخص کیفیت افشا، ارزش بازار سهام شرکتها نیز افزایش می‌یابد. همچنین به این نتیجه رسیدن که رابطه معناداری بین افشای اختیاری و ارزش بازار سهام وجود ندارد. [۲]

روش پژوهش

این پژوهش کاربردی و طرح آن از نوع شبه تجربی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی است. به بیان دیگر، این روش برای انجام پژوهش‌هایی به کار می‌رود که پژوهش‌گر در جستجوی علت و معلول روابط معینی است که در گذشته رخ داده و تمام شده است عبدالخلیق و آجین کیا (۱۳۷۹) بنابراین، این نوع طرح پژوهش از روایی بیرونی بالایی برخوردار است. [۶]

فرضیه‌های تحقیق

براساس سوالی که قبلاً مطرح گردید و با بهره‌گیری از یافته‌های تحقیقات مرتبط قبلی فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر تدوین شده است :

- ۱- استقلال کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران اثر معناداری دارد.
- ۲- تخصص در امور مالی کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران اثر معناداری دارد.
- ۳- تعداد جلسه کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران اثر معناداری دارد.
- ۴- اندازه کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران اثر معناداری دارد.

تعریف متغیرهای پژوهش

در این پژوهش، از سه دسته متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی استفاده می‌شود.

متغیرهای مستقل

استقلال کمیته حسابرسی: نسبت مدیران مستقل در حسابرسی به کل کمیته حسابرسی است. تخصص در امور مالی کمیته حسابرسی: نسبت تخصص مالی در کمیته حسابرسی به کل اعضای حسابرسی است.

تعداد جلسه کمیته حسابرسی: تعداد جلسات کمیته حسابرسی در سال است. اندازه کمیته حسابرسی: تعداد کل مدیران در حسابرسی است.

متغیرهای وابسته

افشای داوطلبانه اطلاعات: افشای مازاد بر الزام اطلاعاتی که نشان دهنده‌ی انتخاب‌های آزاد بخش مدیریت در مورد ارائه‌ی اطلاعات حسابداری و سایر اطلاعاتی از شرکت است که مربوط به نیازهای تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از گزارشات مالی پنداشته می‌شود معمولاً افشای داوطلبانه از طریق گزارش‌های سالانه ارائه می‌شود.

متغیرهای کنترلی

SIZE: متغیری است برای کنترل اندازه شرکت که به وسیله لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام شرکت بدست می‌آید.

شرکت‌هایی که سطح بالاتری از بدهی دارند، انگیزه بالاتری برای مدیریت سود دارند بنابراین برای کنترل عامل بدهی، از نسبت بدهی leverage که از نسبت بدهی به جمع دارایی‌های شرکت بدست می‌آید بهره گرفته خواهد شد.

اندازه‌گیری متغیرها

برای مطالعه رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و افشای داوطلبانه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از مدل زیر استفاده می‌شود.

$$VDScore_{it} = \alpha + \beta_1 ACM_{it} + \beta_2 ACIND_{it} + \beta_3 ACSize_{it} + \beta_4 ACS_{it} + \beta_5 SIZE + \beta_6 DA + U_{it} \quad (9)$$

که در آن نشانگر شرکت ها، t بعد زمانی داده‌ها و $U_{it} = \sim_i + \epsilon_{it}$ می‌باشد که در آن $\sim_i \approx (0, \dagger^2)$ و $\epsilon_{it} \approx (0, \dagger_{\epsilon}^2)$ است که مستقل از هم بوده و بین خودشان نیز مستقل می‌باشند.

$VDScore_{it}$: افشای داوطلبانه اطلاعات (متغیر وابسته) شرکت i ام در زمان t . برای اندازه گیری سطح افشای شرکتها از معیار جنسن استفاده شده است که به صورت زیر محاسبه می شود

$$\frac{VDIS_{it}}{VDIS_j} = VDSCOR_{it}$$

$VDSCOR_{it}$: نمره سطح افشای داوطلبانه شرکت i ام در زمان t

$VDIS_j$: امتیاز افشای داوطلبانه شرکت j ام در زمان t

$VDIS_{it}$: مجموع همه امتیازات ممکن که یک شرکت می تواند کسب کند

بدین ترتیب سطح افشای هر شرکت از تقسیم امتیاز افشای داوطلبانه آن شرکت بر کل امتیازات ممکن بدست می آید. بر این اساس، نمره سطح افشای داوطلبانه شرکتها بزرگتر از یک و کمتر از صفر نخواهد بود. امتیاز افشای داوطلبانه هر شرکت، با توجه به تعداد موارد افشای داوطلبانه‌ای که انجام داده از گزارش هیئت مدیره شرکتها استخراج شده است. از جمله موارد مهم در اندازه گیری افشای داوطلبانه می توان به اطلاعات مربوط به بخشها، اطلاعات پیش بینی، بحث و تحلیل مدیریت، آمار و اطلاعات کارکنان، توصیف وضعیت تجاری و رقابتی شرکت، تهیه صورتی از اهداف شرکت، بحث در مورد وضعیت سرمایه گذاری شرکت، اطلاعات مربوط به فعالیتهای تحقیق و توسعه، اطلاعات در مورد نسبتهای مالی و غیره اشاره کرد.

ACM_{it} : متغیر مستقل مدل بوده و تعداد جلسات کمیته حسابرسی شرکت i ام در زمان t (در طی یکسال) را نشان می دهد. در این تحقیق، تعداد گزارش های کمیته حسابرسی که در طول سال منتشر شده است، بعنوان معیار تعداد جلسات رسمی کمیته در نظر گرفته می شود.

$ACIND_{it}$: استقلال کمیته حسابرسی را نشان داده و برابر با نسبت مدیران مستقل در کمیته حسابرسی به تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی می باشد.

ACS_{it} : تخصص در امور مالی، حسابرسی و حسابداری کمیته حسابرسی را اندازه گیری کرده و تعداد اعضای کمیته حسابرسی را نشان می دهد که در زمینه های ذکر شده تخصص دارند.

$ACSIZE_{it}$: بیانگر اندازه کمیته حسابرسی بوده و با تعداد اعضای کمیته حسابرسی اندازه گیری می شود.

$Size_{it}$: اندازه شرکت i ام در زمان t که با لگاریتم طبیعی دارایی شرکت اندازه گیری می شود.
 DA_{it} : نسبت بدهی شرکت i ام در زمان t که از تقسیم کل بدهی بر کل دارایی شرکت بدست می آید.

جامعه و نمونه آماری

نمونه مورد بررسی در بورس ایران بعد از استخراج شرکت‌های بورسی حدود ۵۸۰ شرکت وجود دارد. که از این تعداد ۳۸۰ شرکت در بازارهای بورس و فرا بورس و ۲۰۰ شرکت در بازار پایه قرار دارد از ۳۸۰ شرکت مورد بررسی حدود ۲۵۱ شرکت دارای سال مالی ۲۹ اسفند هستند. از تعداد ۲۵۱ شرکت ۳۸ شرکت بعد از سال ۱۳۸۸ پذیرفته شده اند. از تعداد باقی مانده ۳۶ شرکت سرمایه گذاری، بانک ها و واسطه گری های مالی، بیمه و شرکتهای چند رشته است. با کسر این تعداد، ۱۷۷ شرکت باقی می ماند. اما با در نظر گرفتن معیار عدم وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه جمعاً ۱۰۰ شرکت به روش حذف سیستماتیک یا نمونه هدفمند انتخاب گردید.

برآورد مدل و تحلیل نتایج آن

قبل از برآورد مدل، ابتدا آزمون ریشه واحد برای بررسی مانایی یا نامانایی متغیرهای مدل انجام می شود تا معادله برآوردی رگرسیون کاذب (ساختگی) نباشد. برای این کار، آزمون‌های متعددی در نرم افزار Eviews تعبیه شده است. در این بخش، از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته فیشر استفاده شده و نتایج آزمون ریشه واحد برای تمامی متغیرهای لحاظ شده در مدل در جدول (۱) گزارش شده است.

جدول یک: نتایج آزمون ریشه واحد

نتیجه	سطح متغیرها	متغیر	وضعیت
I(0)	۵۲,۴ (۰,۰۰)*	نسبت بدهی به دارایی	با عرض از مبدأ و روند
I(0)	۵۰,۷ (۰,۰۰)*	اندازه شرکت	با عرض از مبدأ و روند
I(0)	۵۸,۳ (۰,۰۰)*	افشای داوطلبانه اطلاعات	با عرض از مبدأ و روند
I(0)	۴۹,۲ (۰,۰۲)*	استقلال کمیته حسابرسی	با عرض از مبدأ و روند
I(0)	۶۱,۶ (۰,۰۰)*	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	با عرض از مبدأ و روند
I(0)	۶۰,۱ (۰,۰۰)*	تخصصی بودن کمیته حسابرسی	با عرض از مبدأ و روند
I(0)	۵۳,۶ (۰,۰۰)*	اندازه کمیته حسابرسی	با عرض از مبدأ و روند

*: رد فرضیه صفر مبنی بر وجود ریشه واحد در سطح معناداری ۵ درصد

می‌توان مشاهده کرد که تمامی متغیرهای مدل در سطح متغیرها ایستا(مانا) بوده و عبارت دیگر ریشه واحد ندارند. بنابراین در ادامه کار مدل مورد مطالعه را می‌توان بصورت Pooled یا Panel تخمین زد. برای تشخیص این امر از آزمون F لیمر استفاده می‌شود. عبارت دیگر با توجه به اینکه مدل اثرات مشترک به دلیل وجود یک عرض از مبدأ مشترک برای تمامی شرکت‌ها در مقابل مدل اثرات ثابت، مدل مقیدی است، می‌توان از آزمون F مقید برای انتخاب بین دو مدل مذکور استفاده نمود. در واقع از آماره آزمون مذکور برای تعیین وجود یا عدم وجود عرض از مبدأ جداگانه برای هر یک از شرکت‌ها استفاده می‌شود.

فرضیه صفر بیان می‌کند که Γ_i ها برای تمامی شرکت‌ها یکسان هستند و می‌توان از مدل اثرات مشترک استفاده نمود. بنابراین می‌توان نوشت.

$$H_0 : r_1 = r_2 = \dots = r_n = r$$

$$H_1 : r_i \neq r_j$$

فرض صفر این آزمون تخمین مدل بصورت Pooled می‌باشد. لذا در صورتی که مقدار آماره F محاسبه شده از مقدار F جدول در سطح معنی ۵ درصد و حتی یک درصد بزرگتر است، بنابراین فرضیه صفر رد شده و اثرات شرکت‌ها پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر مدل اثرات ثابت را در مقابل مدل اثرات مشترک نمی‌توان رد کرد. برای انجام این آزمون، ابتدا مدل را بصورت اثرات ثابت تخمین زده و بعد از آن آزمون زاید بودن اثرات ثابت را انجام می‌دهیم. این آزمون در نرم افزار Eviews انجام شده و نتایج آن در جدول سه آورده شده است. نتایج آزمون حاکی از آن است که می‌توان فرضیه صفر را رد کرده و مدل را بصورت پانل دیتا تخمین زد. اکنون در گام دوم بایستی تعیین شود که کدام روش (اثرات ثابت یا اثرات تصادفی) برای تخمین Panel مناسب می‌باشد. برای این کار نیز از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. در آزمون هاسمن فرضیه صفر به معنای این است که بین جز اخلاص معادله و متغیرهای توضیحی هیچ ارتباطی وجود ندارد و در واقع مستقل از یکدیگر می‌باشند. این در حالی است که فرضیه مقابل به این معنی است که بین جز اخلاص و متغیرهای توضیحی همبستگی وجود دارد. با توجه به اینکه در هنگام وجود همبستگی بین جز اخلاص و متغیرهای توضیحی، ضرایب تورش‌دار و ناسازگار می‌شوند. پس در صورت رد فرضیه صفر بهتر است که از روش اثرات ثابت استفاده شود. نتایج این آزمون نیز به همراه نتایج برآورد هر یک از مدل‌ها در جداول مربوطه آورده شده است. در هر دو مدل، براساس آماره F لیمر می‌توان مدل را بصورت پانل دیتا برآورد کرد. همچنین آماره آزمون هاسمن نیز نشان می‌دهد که بایستی روش برآورد اثرات تصادفی رد شده و مدل نهایی بصورت اثرات ثابت برآورد شود.

جدول دو: نتایج آزمون‌های F لیمر و هاسمن

نوع آزمون	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
آزمون لیمر	۱۲,۲	۰,۰۰	تأیید مدل پانل دیتا در برابر مدل پولد دیتا
آزمون هاسمن	۱۰۳,۸	۰,۰۰	تأیید مدل اثر ثابت در برابر اثر تصادفی

با برآورد مدل بصورت روش اثرات ثابت خواهیم داشت.

جدول سه: نتایج برآورد مدل (متغیر وابسته: افشای داوطلبانه اطلاعات)

متغیر	ضریب	آماره t	سطح معنی داری (P-value)
عرض از مبدا	۳,۲۸	۲,۴۱	*.۰,۰۲
نسبت بدهی به دارایی	۰/۱۲۸	۱/۲	۰/۳۱
اندازه شرکت	-۰/۰۷۵	-۱/۳۸	۰/۲۸
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۱۸۶	۳/۴۱	*.۰/۰۰
تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۰/۰۸۵	۴/۸	*.۰/۰۰
تخصصی بودن کمیته حسابرسی	۰/۲۵۳	۲/۶۸	*.۰/۰۱
اندازه کمیته حسابرسی	-۰/۳۶	-۱/۰۴	۰/۴۲
$R^2 = 0.53$			$DW = 1.98$

*: رد فرضیه صفر و معنادار بودن ضریب متغیر مربوطه در سطح معناداری ۵ درصد
براساس نتایج برآورد شده استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی و تخصصی بودن کمیته حسابرسی تاثیر مثبت و به لحاظ آماری معنادار بر افشای داوطلبانه اطلاعات دارد و در سطح معناداری ۵ درصد می توان معنادار بودن ضرایب آنها را پذیرفت. زیرا هر قدر افراد و اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری بوده و استقلال عمل داشته باشند، بهتر می توانند فعالیت های مالی و امور شرکت را رصد کرده و در ارائه گزارشات جنبه شفافیت و بی طرفی را نیز لحاظ کنند. نسبت بدهی بر دارایی شرکت ها و اندازه آنها نیز در سطح معناداری ۵ درصد، تاثیر معنادار(به لحاظ آماری) بر سطح افشای داوطلبانه اطلاعات شرکت ندارد. همچنین در سطح معناداری ۵ درصد، اندازه کمیته حسابرسی تاثیر معنی دار بر سطح افشای داوطلبانه اطلاعات شرکت ها ندارد و آماره t آن (۱,۰۴) پایین است.

ضریب تعیین مدل نیز ۰,۵۳ می باشد که رقم قابل قبولی است و نشان می دهد که تقریباً ۵۳ درصد تغییرات در متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل منظور شده در مدل توضیح داده شده اند. آماره دوربین- واتسون مدل نیز ۱,۹۸ بوده و نشانگر عدم وجود خودهمبستگی بین جملات اخلال رگرسیون می باشد.

نتیجه گیری کلی

کمیته حسابرسی دارای نقش و وظایف متعددی است که در صورت استقرار و عملکرد صحیح در واحدهای اقتصادی، تاثیر مثبتی در عملکرد واحد حسابداری و واحد حسابرسی داخلی، همچنین کیفیت گزارشگری مالی هر واحد اقتصادی دارد. با مطالعه سابقه و تجربه واحدهای اقتصادی کشور های توسعه یافته در زمینه ایجاد و بکارگیری کمیته حسابرسی، بدیهی است، وجود کمیته حسابرسی نیاز اساسی هر واحد اقتصادی است که می‌تواند حافظ قابل اعتماد منافع استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری و گزارش‌های مالی، به ویژه سرمایه‌گذاران به عنوان تامین‌کنندگان سرمایه را به میزان قابل اعتمادی حفاظت نماید. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که بین وجود کمیته‌های حسابرسی و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران، تعداد معاملات و بازده سهام رابطه معنی‌داری وجود دارد. بنابراین، سرمایه‌گذاران با اعتماد بیشتری در شرکت‌هایی که کمیته حسابرسی وجود دارد، سرمایه‌گذاری می‌کنند. همچنین ارتباط معنی‌داری بین تعداد معاملات، حجم معاملات و بازده سهام با کمیته حسابرسی نیز بر ایجاد اعتماد سهامداران تاثیر دارد که سهامداران و سرمایه‌گذاران به نقش کمیته حسابرسی توجه نمایند و در نتیجه پیشنهاد می‌گردد که تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اقدام به تشکیل کمیته حسابرسی نمایند. با توجه به نتایج بدست آمده وجود کمیته حسابرسی باعث تنظیم و ارائه اطلاعات قابل فهم، بازبینی گزارش‌های مالی سالانه پیش از انتشار آنها و ترغیب هیات مدیره واحد اقتصادی به ارائه گزارش‌های مالی درست، افزایش اعتبار گزارشات مالی، حفظ و حراست بهتر از دارایی‌ها و اموال واحد اقتصادی، جلوگیری از وقوع اشتباهات و تخلفات و بی‌نظمی‌ها و اعمال خلاف قانون، کشف اشتباهات و تخلفات و بی‌نظمی‌ها و اعمال خلاف قانون، افشای اشتباهات و تخلفات و بی‌نظمی‌ها و اعمال خلاف قانون و گزارشگری مالی نادرست می‌شود

پیشنهاد حاصل از نتایج تحقیق

- ۱) به سرمایه‌گذاران توصیه می‌شود هنگام استفاده از صورت‌های مالی جهت تصمیم‌گیری در رابطه با سرمایه‌گذاری در سهام شرکت‌ها به میزان افشای اطلاعات و وجود کمیته حسابرسی توجه نمایند زیرا وجود کمیته حسابرسی باعث افزایش کیفیت گزارشگری مالی می‌شود
- ۲) با توجه به اهمیت کمیته‌ی حسابرسی و عدم آشنایی شرکت‌ها با آن و درک نقش موثر آن از عوامل عدم ایجاد و بکارگیری آن در واحدهای اقتصادی ایران است عدم آشنایی گروه‌های مختلف استفاده‌کننده از اطلاعات حسابداری و گزارش‌های مالی، مجامع قانون‌گذار و مراجع حرفه‌ای حسابداری و حسابرسی در ایران با نقش کمیته‌ی حسابرسی و تاثیر وجود و عملکرد صحیح آن در بهبود فرایند گزارشگری مالی و حفظ منافع سرمایه‌گذاران به عنوان تامین‌کنندگان سرمایه از موانع ایجاد و بکارگیری آن در واحدهای اقتصادی ایران است که به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود تا برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران این الزام را به طور ختم داشته باشند.

فهرست منابع

۱. باباجانی، جعفر و بابایی مسعود، (۱۳۹۰)، "تأثیر استقرار واحد حسابرسی داخلی و تشکیل کمیته حسابرسی در ارتقای سطح مسئولیت پاسخ‌گویی مالی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی"، **مجله دانش حسابداری**، سال دوم، شماره ۴، صص ۲۷-۷
۲. پورحیدری، امید و حسین پور، حمزه، (۱۳۹۱)، "بررسی رابطه بین افشای اجباری و اختیاری با ارزش سهام شرکتها"، **چشم انداز مدیریت مالی**، شماره ۵، صص ۲۸-۹
۳. ثقفی، علی، برزیده، فرخ، طالبی نجف ابادی، عبدالحسین، (۱۳۹۵)، "بررسی رابطه بین تشکیل کمیته حسابرسی با از مؤسسان بودن مدیرعامل، اندازه و استقلال هیأت مدیره در شرکت های عرضه اولیه شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۳۱، صفحه ۲۱-۴.
۴. خدای پور، احمد و محرومی، رامین، (۱۳۹۱)، "تأثیر افشای داوطلبانه بر مربوط بودن سود هر سهم"، **فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت**، شماره ۱۴، صص ۱۲-۱
۵. طالب نیا، قدرت اله، وکیلی فرد، حمیدرضا و شهسوار، منصوره، (۱۳۸۹)، "بررسی تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر جلب نظر سرمایه گذاران جهت سرمایه گذاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **مجله حسابداری مدیریت**، سال سوم، شماره ۴، صص ۱۲-۵
۶. عبدالخلیق، رشاد و آجین کیا، بیبین، (۱۳۷۹)، **پژوهش‌های تجربی در حسابداری: دیدگاه روش شناختی**، مترجم نمازی، محمد، شیراز، انتشارات دانشگاه شیراز.
۷. مهدوی، غلامحسین، کریمی پور، عیسی (۱۳۹۱) پانزده راهکار پیشنهادی برای افزایش اثربخشی کمیته های حسابرسی، **فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، سال اول، شماره اول، صص: ۵۱-۳۵.
8. Haggard, K. S., Martin, X. and R. Pereira, (2008), "Does voluntary disclosure improve stock price informativeness?," **Financial Management**, Vol. 37, pp. 747- 768.
9. Nen-Chen, R. H., Jeng, C., Ying, W., (2013), "Effect of disclosure regulation on earnings management through related-party transactions: Evidence from Taiwanese firms operating in China", **Journal of Accounting and Public Policy**, 32 (4): 292-313.
10. Uyar, A., and M. Kiliç, (2012), "Value relevance of voluntary disclosure: evidence from Turkish firms", **Journal of Intellectual Capital**, Vol. 13, Iss: 3, pp. 363 - 376.
11. Petersen, C., and T. Plenborg, (2006), "Voluntary disclosure and information asymmetry in Denmark", **Journal of International Accounting, Auditing and Taxation**, Vol. 15, pp. 127-149
12. Rina, b., Takiyah, M., (2009), "Surplus Free Cash Flow, Earning Management and Audit Committee", **Journal of Economics and Management**, 3(1): 204-223.

The Effect of the Characteristics of the Audit Committee on Voluntary Disclosure

Houshang Sedighi

Department of Accounting, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Ardabil, Iran

Department of Accounting, Islamic Azad University, Ardabil Branch, Ardabil, Iran

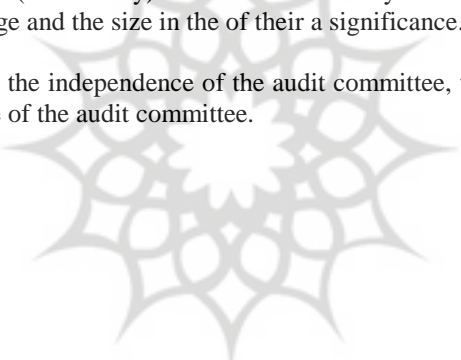
Abdollah Pakdel (PhD) ©

Department of Accounting, Islamic Azad University, Ardabil Branch, Ardabil, Iran

(Received: 2 February 2016; Accepted: 15 May 2016)

Audit committee, a key element of corporate governance system that strengthens the health and provides financial reporting, promoting the independence of external auditors. The aim of this study was to investigate the influence of the characteristics of the audit committee on voluntary disclosure of listed companies in Tehran Stock Exchange is therefore So the number 100 Company during the period 2009-2015 is sampling have been removed screening systematic. Based on estimated results of an independent audit committee, sessions audit committee and special of the Audit Committee impact positive and statistically significant on voluntary disclosure of information and the significance level of 5% significance of the coefficients can be accepted. As well as the Size Audit Committee is not the significant level of 5% significant impact on the level of voluntary disclosure of corporate information, and the control variables Financial leverage and the size at a significance level of 5%, a significant impact (statistically) the level of voluntary disclosure of information not now. control variables of the Financial leverage and the size in the of their a significance.

Keywords: voluntary disclosure, the independence of the audit committee, the audit committee meetings, expert of the Audit Committee, the size of the audit committee.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی